

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Προσφυγή υπ' αριθμ.: 50765/11)

ΑΠΟΦΑΣΗ (ΤΥΠΟΙΣ)

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

13 Νοεμβρίου 2014

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Συμβούλιο της Ευρώπης

Στην υπόθεση Π. κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρώτο Τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Isabelle Berro-Lefèvre, *πρόεδρο,*

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο, *δικαστές,*

και από τον Søren Nielsen, *Γραμματέα* του Διοικητικού Τμήματος,

Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο τμήματος την 21η Οκτωβρίου 2014,

Εκδίδει την εξής απόφαση, η οποία ελήφθη κατά την ίδια ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από την προσφυγή (υπ' αριθμό 50765/11) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν Ιταλό υπήκοο, τον Κύριο Α. Π. («Ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου την 5η Αυγούστου 2011, δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («Η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από την Κυρία Λάμπρου, Δικηγόρο της Λάρισας,. Η Ελληνική Κυβέρνηση («Η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους εντεταλμένους του αντιπροσώπου της, τον Κύριο Β. Κυριαζόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και την Κυρία Μ. Γερμάνη, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Παρόλο που η Ιταλική Κυβέρνηση ενημερώθηκε για το δικαίωμά της να λάβει μέρος στην διαδικασία (άρθρο 36 § 1

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

της Σύμβασης και άρθρο 44 § 1 του Κανονισμού του Δικαστηρίου – «ο κανονισμός»), δεν απάντησε.

3. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται, ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 3 και 8 της Σύμβασης, παραπονούμενος, αφενός για τις συνθήκες της κράτησης και αφετέρου για τους περιορισμούς στις επισκέψεις των συγγενών του.

4. Την 15^η Μαρτίου 2012, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ**II. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΝΟΜΕΝΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ**

5. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1979 και επί του παρόντος είναι έγκλειστος στις φυλακές της Αλικαρνασσού.

A. Η καταδίκη του προσφεύγοντος και τα αιτήματά του προς τη διοίκηση των φυλακών της Πάτρας

6. Ο προσφεύγων συνελήφθη την 16^η Μαρτίου 2007 και τέθηκε υπό κράτηση στο κρατητήριο του Αστυνομικού Τμήματος του Αμαρουσίου. Την επομένη, μεταφέρθηκε στην Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αθηνών, έπειτα την 26^η Μαρτίου 2007, στις φυλακές του Κορυδαλλού.

7. Την 21^η Ιανουαρίου 2008, το Τριμελές Κακουργιοδικείο Αθηνών, καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε ποινή ισόβιας κάθειρξης για πολλές παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών.

8. Την 8^η Απριλίου 2008, ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στην φυλακή των Πατρών, η οποία δέχεται άτομα που έχουν καταδικασθεί σε ποινές κάθειρξης. Αυτή η φυλακή βρίσκεται σε μία βιομηχανική περιοχή, έξω από την πόλη και έχει μεγάλο αριθμό εγκλείστων, που έχουν καταδικασθεί για παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών.

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

9. Κατά τη διάρκεια της διαμονής του σε αυτή την φυλακή, σε διάφορες ημερομηνίες, ο προσφεύγων υπέβαλλε έξι αιτήματα στο Συμβούλιο της Φυλακής. Με αυτά τα αιτήματα ζητούσε έγκριση για να έχει ακορντεόν, έναν ψηφιακό αποκωδικοποιητή για την τηλεόραση, μία κιθάρα, αποξηραμένα λαχανικά και φρούτα, βιβλία μέσω ταχυδρομείου, καθώς και υλικά για χειροτεχνικές δραστηριότητες. Όλα αυτά τα αιτήματα εγκρίθηκαν, εκτός από αυτό για την κατοχή κιθάρας.

10. Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού του, ο προσφεύγων προετοιμαζόταν για να δώσει εξετάσεις στη Σχολή Ηλεκτρολογίας στην Κρήτη. Το προσωπικό της φυλακής τον υποστήριξε σε αυτό. Ευχαρίστησε δύο φορές γραπτώς τον διευθυντή της φυλακής για την υποστήριξη.

11. Ο προσφεύγων υπέβαλε επίσης πολλά αιτήματα για να μπορεί να επωφεληθεί από το καθεστώς του λεγόμενου «ανοικτού» επισκεπτηρίου (στο οποίο ο κρατούμενος είναι σε άμεση επαφή με τον επισκέπτη), κυρίως για τις επισκέψεις της συζύγου του, της αδελφής του, των γονέων του, καθώς και δύο μαρτύρων της υπόθεσής του: υπέβαλλε 31 αιτήματα το 2008, 8 το 2009, 19 το 2010 και 6 το 2011. Όλα αυτά τα αιτήματα παρελήφθησαν από το Συμβούλιο των φυλακών.

12. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με ένα έγγραφο που προέρχεται από το αρχείο των φυλακών, ο προσφεύγων δέχθηκε τις επισκέψεις της συζύγου του και της μητέρας του κατά τις εξής ημερομηνίες: στις 15, 22 και 29 Απριλίου 2008, στις 13, 20 και 27 Μαΐου 2008, στις 3, 10, 17 και 24 Ιουνίου 2008, την 1^η, στις 8, 15, 22 και 29 Ιουλίου 2008, στις 5, 12, 19 και 26 Αυγούστου 2008, στις 2, 9, 16 και 30 Σεπτεμβρίου 2008, στις 8

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

και 14 Οκτωβρίου 2008, στις 4, 11, 18 και 25 Νοεμβρίου 2008, στις 2,9, και 23 Δεκεμβρίου 2008, στις 13 και 20 Ιανουαρίου 2009, στις 3, 10, 17 και 24 Φεβρουαρίου 2009, στις 3, 25 και 31 Μαρτίου 2009, στις 7 και 28 Απριλίου 2009, στις 5, 19 και 26 Μαΐου 2009, στις 2, 16, 23 και 30 Ιουνίου 2009, στις 7, 14 και 21 Ιουλίου 2009, στις 4 και στις 11 Αυγούστου 2009, την 1η, στις 8, 15, 22 και 29 Σεπτεμβρίου 2009, στις 20 Οκτωβρίου 2009, στις 10 και 17 Νοεμβρίου 2009, την 1^η και στις 15 και 29 Δεκεμβρίου 2009, στις 12 Ιανουαρίου 2010, στις 2 Φεβρουαρίου 2010, στις 9 και 23 Μαρτίου 2010, στις 6 και 27 Απριλίου 2010, την 1^η Ιουνίου 2010, στις 13 και 27 Ιουλίου 2010, στις 3 και 24 Αυγούστου 2010, στις 14 Σεπτεμβρίου 2010, στις 5 Οκτωβρίου 2010, την 1^η Νοεμβρίου 2010, στις 7 Δεκεμβρίου 2010, στις 22 Φεβρουαρίου 2011, στις 12 και 26 Απριλίου 2011, στις 14 Ιουνίου 2011 και στις 5 Ιουλίου 2011.

13. Βάσει των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στις παρατηρήσεις του προσφεύγοντος, σε απροσδιόριστη ημερομηνία, η σύζυγος του ενδιαφερόμενου, ιταλικής υπηκοότητας, ζήτησε διαζύγιο και έφυγε από την Ελλάδα για την Ιταλία.

14. Στις 14 Απριλίου 2012, ο προσφεύγων μεταφέρθηκε, κατόπιν αιτήματός του, στις φυλακές Αλικαρνασσού.

15. Στις 15 Δεκεμβρίου 2012, ζήτησε ακρόαση από τον Εισαγγελέα των φυλακών, για να του επιτραπεί έξοδος για να δώσει εξετάσεις για την λήψη του Πτυχίου Ηλεκτρονικού.

B. Οι συνθήκες κράτησης στις φυλακές της Πάτρας

1. *Η εκδοχή του προσφεύγοντος*

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

16. Ο προσφεύγων περιγράφει παρακάτω τις συνθήκες του εγκλεισμού του στις φυλακές της Πάτρας.

Ο προσφεύγων ήταν κρατούμενος στους κοιτώνες ΒΓ3, ΒΓ4 και ΑΒ6, όλοι τους επιφάνειας 25 m². Άλλα εννέα άτομα, ενίοτε μάλιστα ακόμα και έντεκα άτομα έμεναν στους εν λόγω κοιτώνες ταυτόχρονα με αυτόν. Αυτοί οι κοιτώνες σχεδιάστηκαν για την υποδοχή τεσσάρων ατόμων αλλά, λόγω του υπερπληθυσμού που επικρατούσε στις φυλακές, είχαν προστεθεί κλίνες ώστε να είναι δυνατή η υποδοχή δέκα ατόμων. Όταν ο αριθμός των κρατουμένων έφθανε ενίοτε στους ένδεκα, ο ένας εξ' αυτών κοιμόταν κατά γης. Λαμβανομένου υπόψη του αριθμού των ατόμων, ο εξαερισμός του κοιτώνα ήταν ανεπαρκής και επιπλέον, η τοποθέτηση στα παράθυρα μεταλλικής σήτας κατά των κουνουπιών και των εντόμων συνέβαλλε στην μείωση του φυσικού φωτός.

17. Εξαιτίας του υπερπληθυσμού, το ζεστό νερό δεν επαρκούσε και ειδικά εφόσον τα τέσσερα από τα οκτώ ντουζ, για μόνο μία πτέρυγα που στέγαζε 300 άτομα, ήταν μόνιμα εκτός λειτουργίας, γεγονός που προκαλούσε διαμάχες μεταξύ των κρατουμένων για την πρόσβαση σε αυτά τα ντουζ. Τα υδραυλικά και οι αγωγοί εκκένωσης του νερού ήταν δυσλειτουργικοί και βουλωμένοι, έτσι ώστε τα βρώμικα νερά διαχέονταν παντού.

18. Το τεχνητό φως ήταν αμυδρό επειδή ένας ανεμιστήρας οροφής, που ήταν τοποθετημένος κάτω από τις λάμπες δημιουργούσε σκιάσεις και ήταν αδύνατο να διαβάσεις ή να δεις τηλεόραση εξαιτίας αυτών των σκιάσεων. Η θέρμανση

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

επίσης ήταν περιορισμένη εφόσον υπήρχε μόνο ένα καλοριφέρ μπροστά από ένα κρεβάτι.

19. Οι κοιτώνες δεν συντηρούνταν και η απολύμανση τους ήταν προβληματική. Το εξήντα τοις εκατό των κρατουμένων είχαν δερματολογικά προβλήματα και υπέφεραν από ψωρίαση. Οι κρατούμενοι δεν λάμβαναν προϊόντα σωματικής υγιεινής ή προϊόντα καθαρισμού για τους κοιτώνες.

20. Το πάχος των στρωμάτων δεν υπερέβαινε τα τρία εκατοστά και οι κουβέρτες ήταν βρώμικες και παλιές.

21. Εξαιτίας του υπερπληθυσμού, δεν υπήρχαν κοιτώνες για μη καπνίζοντες, εφόσον οι αρχές δεν μπορούσαν να κρατήσουν κάποιους κοιτώνες για λιγότερους από δέκα κρατούμενους.

22. Οι κρατούμενοι έτρωγαν στα κελιά τους και μερικοί εξ' αυτών πετούσαν τα απομεινάρια από τα παράθυρα, στην αυλή της φυλακής. Πραγματικά, μεταξύ 9.00 και 15.00 –ώρες συλλογής των απορριμάτων από τους κάδους-, οι τελευταίοι ξεχειλίζουν από αποφάγια και έμεναν στους κοιτώνες για πέντε ως έξι ώρες. Επιπλέον, όταν έκλεινε η φυλακή –στις 20.00 το καλοκαίρι και στις 17.00 τον χειμώνα-, τα σκουπίδια συλλέγονταν 11 ώρες αργότερα το καλοκαίρι και δεκαπέντε ώρες αργότερα το χειμώνα.

23. Το τρεχούμενο νερό δεν ήταν πόσιμο, επειδή προερχόταν από μία δεξαμενή, που βρίσκονταν μέσα στη φυλακή, επομένως, οι κρατούμενοι έπρεπε να αγοράζουν μπουκάλια με μεταλλικό νερό με δικά τους χρήματα.

24. Όσον αφορά την τροφή, τους τέσσερις-πέντε τελευταίους μήνες η χορήγηση συμπυκνωμένου γάλατος, που αραιώνεται με νερό, στο πρωινό γεύμα, μειώθηκε στις δύο φορές την

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

εβδομάδα, ενώ πριν χορηγούνταν έξι φορές. Ελλείψει πόρων, τα γεύματα σπάνια περιελάμβαναν κρέας.

25. Η φυλακή δεν υπέβαλλε σε ιατρικές εξετάσεις τους νεοαφικνούμενους, κατά συνέπεια ο αριθμός των κρατουμένων τοξικομανών, φορέων του υιού HIV ή νοσούντων από ηπατίτιδα Β, αυξάνονταν συνεχώς. Εξαιτίας του υπερπληθυσμού, λάμβαναν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και έκαναν εξετάσεις μόνον όσοι βρίσκονταν σε κώμα, ενώ οι υπόλοιποι ασθενείς έπρεπε να περιμένουν μήνες ή και χρόνια, για να εξετασθούν, έτσι ώστε να γνωρίσουν, εάν ήταν φορείς μολυσματικών ασθενειών. Οι ιατρικές εξετάσεις στις οποίες υποβλήθηκε ο προσφεύγων έγιναν κατόπιν αιτήματός του. Εάν δεν είχε επιμείνει, θα έπρεπε και αυτός να περιμένει πολλούς μήνες.

26. Ο ψυχίατρος των φυλακών αντιμετώπιζε τους κρατούμενους σαν πελάτες και συνταγολογούσε φάρμακα, χωρίς να τους εξετάσει.

27. Η επικοινωνία του προσφεύγοντος με τους επισκέπτες του ήταν δύσκολη, εξαιτίας της ύπαρξης θωρακισμένου κρυστάλλου με διάτρητη λαμαρίνα. Επομένως, η ορατότητα και οι συζητήσεις, που γίνονταν μέσω τηλεφώνων, ήταν περιορισμένες. Οι συναντήσεις στον χώρο του επισκεπτηρίου ήταν πολύ σύντομες εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των κρατουμένων και δυσχεραίνονταν από την οχλοβοή του περιβάλλοντος. Ακόμα και κατά τις επισκέψεις στο λεγόμενο «ανοικτό» επισκεπτήριο, που εγκρίνονταν μετά από αίτημα, πάντα ήταν παρών ένας σωφρονιστικός υπάλληλος και διέκοπτε την επίσκεψη μετά από δέκα λεπτά. Η φυλακή δεν διέθετε

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ειδικά διαμορφωμένο χώρο, ο οποίος να επιτρέπει σε συζύγους σε έλθουν σε διαπροσωπική επαφή.

2. *Η εκδοχή της Κυβέρνησης*

28. Η Κυβέρνηση περιγράφει ως εξής τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές της Πάτρας.

Ο προσφεύγων τοποθετήθηκε στον κοιτώνα ΑΒ6 επιφάνειας 25 m², ο οποίος βρισκόταν στην πτέρυγα Α της φυλακής, δυναμικότητας δέκα ατόμων. Μοιραζόταν αυτόν τον κοιτώνα μαζί με άλλα εννέα άτομα το πολύ.

29. Ο κοιτώνας περιελάμβανε μία ξεχωριστή τουαλέτα και ένα ντουζ. Δεν υπήρχε ζεστό νερό μέσα στον κοιτώνα, αλλά ο προσφεύγων μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα κοινά ντουζ που βρίσκονταν στο ισόγειο της πτέρυγας του.

30. Κάθε κοιτώνας διέθετε δύο παράθυρα διαστάσεων 1,62 m X 1,54 m, τα οποία εξασφάλιζαν φυσικό φως και επαρκή φωτισμό. Σε κάθε κοιτώνα, εκτός από τα κρεβάτια των κρατουμένων, υπήρχαν κομοδίνα και ισάριθμα με τους κρατούμενους σκαμνιά, ένα τραπέζι, μία τηλεόραση και ένας κάδος απορριμάτων.

31. Η φυλακή θερμαινόταν με σύστημα κεντρικής θέρμανσης. Σε κάθε κοιτώνα, υπήρχε ένα καλοριφέρ που λειτουργούσε, από την 15^η Νοεμβρίου έως την 15^η Μαρτίου, από τις 06.30 έως τις 08.30 και από τις 20.30 έως τις 22.00. Σε περίπτωση χαμηλών θερμοκρασιών, αυτά τα ωράρια προσαρμόζονταν ανάλογα.

32. Η φυλακή συνδεόταν με το δίκτυο ύδρευσης, που ήταν κοινό για όλη την περιοχή και το νερό της βρύσης ήταν πόσιμο.

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

33. Όλοι οι νεοαφικνούμενοι λάμβαναν ένα στρώμα, ένα μαξιλάρι και ένα πλαστικό πιάτο. Οι κρατούμενοι μπορούσαν να χρησιμοποιούν δικές τους κουβέρτες, σεντόνια και πετσέτες.

34. Οι κρατούμενοι έτρωγαν μέσα στους κοιτώνες και πετούσαν τα απορρίμματα τους μέσα στους κάδους, που υπήρχαν στους κοιτώνες ή σε αυτούς των διαδρόμων, στους οποίους είχαν πρόσβαση ακριβώς μετά το γεύμα. Οι κάδοι των κοιτώνων αδειάζονταν μέσα στους κάδους των διαδρόμων. Οι τελευταίοι άδειαζαν δύο φορές την ημέρα, το πρωί στις 9.00 και το απόγευμα στις 15.00. Ακόμη και τα απορρίμματα, που οι κρατούμενοι έριχναν από το παράθυρο στην αυλή, μαζεύονταν το αργότερο εντός πέντε ωρών.

35. Οι εσωτερικοί και οι εξωτερικοί χώροι καθαρίζονταν καθημερινά από τους ίδιους τους κρατούμενους, πριν από το κλείσιμο των θυρών των κοιτώνων, δύο φορές την ημέρα. Ο αριθμός των κρατουμένων, που δούλευαν για τον καθαρισμό της φυλακής ανερχόταν στους 157. Εκτός από την τακτική καθαριότητα, ιδιωτικές εταιρείες απολύμανσης έκαναν τακτικά πιο εξειδικευμένους καθαρισμούς για την εξόντωση των εντόμων και των ποντικών.

36. Όπως όλοι οι κρατούμενοι, ο προσφεύγων εξετάστηκε από γιατρό όταν εισήλθε στην φυλακή, στις 8 Απριλίου 2008. Στις 5 και 6 Μαΐου 2008, ο προσφεύγων υποβλήθηκε σε ακτινολογικές εξετάσεις θώρακος και σε μικροβιολογικές εξετάσεις (οι οποίες περιελάμβαναν και την ανίχνευση για αντισώματα του HIV και της ηπατίτιδας). Όλες οι ιατρικές εξετάσεις, στις οποίες ο προσφεύγων υποβλήθηκε κατά

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

καιρούς, έδειξαν, ότι ο προσφεύγων έχαιρε καλής υγείας και γι' αυτό ο ενδιαφερόμενος δεν έλαβε καμία ιατρική αγωγή.

37. Ο προσφεύγων εργαζόταν ως ηλεκτρολόγος εντός της φυλακής, από την 20^η Μαΐου 2008 έως την 26^η Μαρτίου 2012, τα πρωινά, κατά τις ώρες λειτουργίας του εργαστηρίου και ενίοτε τα απογεύματα.

II. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ

38. Τα εφαρμοστέα, εν προκειμένω, άρθρα του Σωφρονιστικού Κώδικα (Νόμος 2776/1999), ορίζουν τα εξής:

Άρθρο 6**Έννομη προστασία των κρατουμένων**

« 1. Στην περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος τους ή παράνομης εντολής, οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα να αναφέρονται γραπτώς και μέσα σε εύλογο χρόνο στο Συμβούλιο Φυλακής, εφόσον, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Κώδικος δε τους παρέχεται άλλο ένδικο βοήθημα. Μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης με την οποία απορρίπτεται το αίτημά τους, ή μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της αναφοράς, αν δεν εκδόθηκε απόφαση, οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα προσφυγής στο Δικαστήριο Εκτέλεσης των Ποινών. Το Δικαστήριο αυτό, εφόσον δεχθεί κατ' ουσίαν την προσφυγή, αίρει τα αποτελέσματα που απορρέουν από την παράνομη ενέργεια ή εντολή (...)»

Άρθρο 52**Επισκέψεις**

« 1. Κάθε κρατούμενος δικαιούται να δέχεται τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα επισκέψεις συγγενών μέχρι τετάρτου βαθμού, διάρκειας το λιγότερο μισής ώρας, καθώς και

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

επισκέψεις του συνηγόρου του, χωρίς αριθμητικό ή χρονικό περιορισμό (...)

2. Το Συμβούλιο Φυλακής μπορεί, από δική του πρωτοβουλία ή μετά από γραπτή ή προφορική πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας ή μετά από αίτημα του κρατουμένου, να επιτρέπει την επίσκεψη και άλλων ατόμων ή συλλόγων, που εκτιμάται ότι δεν θα ασκήσουν δυσμενή επίδραση στον κρατούμενο (...)

3. Οι επισκέψεις πραγματοποιούνται σε ειδικό κατάλληλο χώρο του καταστήματος, στον οποίο υπάρχει μόνον οπτικός έλεγχος. Οι επισκέψεις συζύγων και τέκνων των κρατουμένων πραγματοποιούνται σε ιδιαίτερο κατάλληλο χώρο του καταστήματος.

4. Ο μέγιστος αριθμός των επισκέψεων, η διάρκεια και ο τρόπος επικοινωνίας, ο έλεγχος των επισκεπτών για λόγους ασφαλείας, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια ρυθμίζονται από τον εσωτερικό κανονισμό του καταστήματος.

5. Σε περίπτωση απαγόρευσης ή περιορισμού ή μη πραγματοποίησης των επισκέψεων, κάθε κρατούμενος μπορεί να προσφύγει στον αρμόδιο δικαστικό λειτουργό.

(...)

Άρθρο 54**Άδειες των κρατουμένων**

« Στους κρατούμενους χορηγούνται τακτικές, έκτακτες και εκπαιδευτικές άδειες (...)

Άρθρο 55**Τακτικές άδειες - Προϋποθέσεις**

« 1. Οι τακτικές άδειες χορηγούνται εφόσον: ο κατάδικος έχει εκτίσει το ένα πέμπτο της ποινής του (...) και η κράτηση έχει διαρκέσει τουλάχιστον τρεις μήνες. Σε περίπτωση

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

έκτισης ποινής ισόβιας κάθειρξης, η κράτηση πρέπει να έχει διαρκέσει τουλάχιστον οκτώ έτη (...)

39. Το άρθρο 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ) ορίζει τα εξής:

« 1. Ο εισαγγελέας των πλημμελειοδικών του τόπου όπου εκτίεται η ποινή ασκεί τις προβλεπόμενες στον "Σωφρονιστικό Κώδικα" αρμοδιότητες του και μεριμνά για την έκτιση της ποινής και την εφαρμογή των μέτρων ασφάλειας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού, του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών νόμων για την εκτέλεση ποινών.

2. Για την άσκηση των κατά την παρ. 1 αρμοδιοτήτων του ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών επισκέπτεται τη φυλακή τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα. Κατά τις επισκέψεις αυτές δέχεται κρατούμενους που έχουν ζητήσει ακρόαση.»

40. Τα εφαρμοστέα, εν προκειμένω, άρθρα της Υπουργικής Απόφασης υπ' αριθμό 58819/2003 της 7^{ης} Απριλίου 2003 ορίζουν τα εξής

Άρθρο 7

« 1. Στο πλαίσιο της εποπτείας ο εισαγγελέας συνεργάζεται με τον διευθυντή και τους προϊσταμένους των τμημάτων του καταστήματος, και προβαίνει σε υποδείξεις σε θέματα που αφορούν την έκτιση των ποινών.

2. Ο εισαγγελέας επόπτης ή ο αναπληρωτής του, ασκεί αρμοδιότητες δικαιοδοτικού, πειθαρχικού και ελεγκτικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, ο εισαγγελέας επόπτης:

1) Μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν εκάστοτε για τη μεταχείριση των κρατούμενων καθώς και εκείνων του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών νόμων που

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

αφορούν την εκτέλεση των ποινών και την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας.

(...)

9) Δέχεται σε ακρόαση κρατουμένους, συγγενείς και συνηγόρους τους, αν το ζητήσουν (...)

10) Εξετάζει θέματα δικαστικής προστασίας των κρατουμένων, υποδεικνύοντας στους ενδιαφερομένους να προβούν στις ενδεδειγμένες ενέργειες και προωθεί στις αρμόδιες αρχές αιτήματα νομικής βοήθειας κρατουμένων (...)

Άρθρο 21

« 1. Οι κατάδικοι δικαιούνται να δέχονται τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα επισκέψεις συζύγων και συγγενών μέχρι τετάρτου βαθμού διάρκειας το λιγότερο μισής ώρας. Το Συμβούλιο Φυλακής καθορίζει το μέγιστο αριθμό των επισκέψεων και τη διάρκειά τους.

(...)

7. Οι επισκέψεις πραγματοποιούνται σε ειδικό κατάλληλο χώρο του καταστήματος στον οποίο υπάρχει μόνον οπτικός έλεγχος. Οι επισκέψεις συζύγων και τέκνων πραγματοποιούνται και αυτές σε ιδιαίτερο κατάλληλο χώρο του καταστήματος. Ύστερα από αίτημα κρατουμένου και άδεια του Συμβουλίου Φυλακής επιτρέπεται επισκεπτήριο σε χώρο χωρίς πλέγμα ή άλλο διαχωριστικό μέσο.»

III. ΟΙ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΕΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

41. Στην Έκθεση της 17^{ης} Νοεμβρίου 2010, η οποία συντάχθηκε μετά την επίσκεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (ΕΠΒ), της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 2002, που πραγματοποιήθηκε μεταξύ 17 και 29 Σεπτεμβρίου 2009, αποκαλύφθηκαν τα εξής αναφορικά με τις

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

συνθήκες που επικρατούσαν στο σωφρονιστικό κατάστημα της Πάτρας.

42. Το σωφρονιστικό κατάστημα, που οικοδομήθηκε το 1974, βρίσκεται στην βιομηχανική ζώνη της πόλεως και οι κρατούμενοι, που δέχεται είναι κατάδικοι. Περιλαμβάνει τρεις κύριες πτέρυγες –τις πτέρυγες Α, Β και Γ-, καθεμία εκ των οποίων έχει τρεις ορόφους. Επίσης διαθέτει μία μικρότερη πτέρυγα, -την πτέρυγα Δ-, η οποία προορίζεται για όσους εργάζονται στο σωφρονιστικό κατάστημα. Κατά την ημερομηνία της επίσκεψης, το σωφρονιστικό κατάστημα, δυναμικότητας 380 κρατουμένων, στέγαζε 709.

43. Οι πτέρυγες Α, Β και Γ αποτελούντο από κοιτώνες, εκ των οποίων ο καθένας είναι επιφάνειας 22,50 m², όπου βρίσκονταν έως δέκα κρατούμενοι. Εκτός από τις πέντε σειρές των διώροφων κρεβατιών, μέσα στους κοιτώνες υπήρχε ένα τραπέζι, μερικές καρέκλες, ατομικές θυρίδες, μία τηλεόραση και ένα ψυγείο. Παρά τον υπερπληθυσμό, το φυσικό και το τεχνητό φως, καθώς και ο αερισμός ήταν επαρκή. Κάθε κοιτώνας είχε ένα συμπληρωτικό δωμάτιο που περιελάμβανε μία τουαλέτα, μία βρύση (που χρησίμευε επίσης και για το πλύσιμο των πιάτων) και ένα ντουζ (με κρύο νερό). Υπήρχαν επίσης κοινά ντουζ στο ισόγειο κάθε πτέρυγας.

44. Αρκετοί κρατούμενοι παραπονούνταν για την έλλειψη προσωπικής ζωής, ειδικά εξαιτίας του ότι οι περισσότεροι εξ' αυτών εξέτιαν ποινές μεγάλης διάρκειας και για τις άσχημες συνθήκες υγιεινής, οι οποίες οφείλονταν στην έλλειψη προϊόντων καθαρισμού.

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

45. Οι συνθήκες μέσα στους τέσσερις κοιτώνες της πτέρυγας Δ, η οποία στέγαζε συνολικά 60 κρατούμενους, ήταν γενικά αποδεκτές, παρόλο που κάθε κρατούμενος διέθετε λιγότερα από 3 m².

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

1. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

46. Ο προσφεύγων παραπονείται για τις συνθήκες της κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα του Κορυδαλλού και της Πάτρας. Ισχυρίζεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, το οποίο ορίζει :

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικής.»

A. Επί του Παραδεκτού*1. Προθεσμία έξι μηνών*

47. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αποφυλάκιση του προσφεύγοντος από το σωφρονιστικό κατάστημα του Κορυδαλλού έγινε τον Απρίλιο του 2008 και επομένως βρίσκεται εκτός της προβλεπόμενης, από το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης, προθεσμίας των έξι μηνών. Συνεπώς, αυτό το τμήμα της αιτίασης πρέπει να απορριφθεί, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

2. Μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων

48. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή, εξαιτίας της μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων. Υποστηρίζει, ότι ο προσφεύγων δεν προσέφυγε ούτε στο Συμβούλιο Φυλακής, ούτε στον Εισαγγελέα επόπτη με αυτά τα παράπονα, που αφορούσαν τις συνθήκες του

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

εγκλεισμού του, διευκρινίζοντας, ότι, απεναντίας, ήδη προσέφυγε με παρόμοια αιτήματα για άλλους λόγους –δηλαδή για να προμηθευτεί κάποια αντικείμενα, για να του επιτραπεί να συμμετάσχει στις εξετάσεις για τη λήψη του πτυχίου του ηλεκτρολόγου κλπ. (παράγραφοι 9-10 και 14-15 παραπάνω).

49. Ο προσφεύγων υποστηρίζει, ότι κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις μπορούν να απαλλάξουν έναν πολίτη, που επιζητεί έννομη προστασία από την υποχρέωση, να εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα, που του προσφέρονται, κυρίως, όταν είναι αποδεδειγμένη η υιοθέτηση μίας συγκεκριμένης πρακτικής εκ μέρους της διοίκησης, η οποία έγκειται στην επανάληψη απαγορευμένων από την Σύμβαση πράξεων και στην επίσημη ανοχή του Κράτους, ούτως ώστε κάθε διαδικασία να είναι μάταιη ή μη αποτελεσματική, γεγονός που –κατά τα λεγόμενα του ενδιαφερόμενου- ισχύει και εν προκειμένω.

50. Το Δικαστήριο τονίζει, ότι η σκοπιμότητα του άρθρου 35 § 1 της Σύμβασης, που διατυπώνει τον κανόνα της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, είναι να προσφέρει στα συμβαλλόμενα Κράτη την ευκαιρία να προλάβουν ή να επανορθώσουν τις επικαλούμενες παραβιάσεις κατά αυτών, πριν υποβληθούν αυτοί οι ισχυρισμοί μέσω των προσφυγών ενώπιον αυτού (του Δικαστηρίου) (*Scordino κατά της Ιταλίας (υπ' αριθμ. 1)* [GC], υπ' αριθμό 36813/97, § 141, CEDH 2006-V). Το Δικαστήριο τονίζει επίσης, ότι εντούτοις το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης ορίζει την εξάντληση μόνο των ενδίκων μέσων που είναι ταυτοχρόνως σχετικά με τις επικαλούμενες παραβιάσεις, διαθέσιμα και κατάλληλα. Υποστηρίζει εκ νέου, ότι οι εν λόγω προσφυγές πρέπει να εξασφαλίζουν επαρκώς, σε

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

όποιον θέλει να τις επικαλεστεί, όχι μόνο θεωρητικά αλλά και πρακτικά, σε έναν απαραίτητο βαθμό την προσβασιμότητα και την αποτελεσματικότητα τους και είναι ευθύνη του εγκαλούμενου Κράτους να αποδείξει ότι πληρούνται οι παραπάνω απαιτήσεις (*Sejdovic κατά της Ιταλίας* [GC], υπ' αριθμό 56581/00 § 45, CEDH 2006-II).

51. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης, ότι όσον αφορά τις συνθήκες του εγκλεισμού, κατέληξε στις αποφάσεις *Vaden κατά της Ελλάδος* (υπ' αριθμό 35115/03. §§ 30-33, 29 Μαρτίου 2007) και *Τσιβής κατά της Ελλάδος* (υπ' αριθμό 11553/05, §§ 18-20, 6 Δεκεμβρίου 2007) ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα, επειδή δεν προσέφυγαν στα προβλεπόμενα από το άρθρο 572 του ΚΠΔ ένδικα μέσα (αναφερόμενοι στον εισαγγελέα επόπτη της φυλακής και αναφορά στο πειθαρχικό συμβούλιο της φυλακής). Εντούτοις, σε αυτές τις υποθέσεις, οι προσφεύγοντες παραπονούνταν για ειδικές συνθήκες, οι οποίες τους επηρέαζαν προσωπικά ως άτομα και στις οποίες πίστευαν, ότι οι σωφρονιστικές αρχές θα μπορούσαν να θέσουν ένα τέλος, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα: στην πρώτη υπόθεση, ο προσφεύγων παραπονείτο κυρίως για το, ότι, ως μη καπνίζων, ήταν εκτεθημένος σε παθητικό κάπνισμα εντός του κελιού όπου στεγαζόταν• στην δεύτερη υπόθεση, ο προσφεύγων παραπονείτο, ότι ήταν υποχρεωμένος να μοιράζεται ένα χώρο στο κατάστημα κράτησης μαζί με αρρώστους ή με ανθρώπους, οι οποίοι είχαν καταδικασθεί για εγκλήματα, που αυτός χαρακτήριζε ως απεχθή. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει, ότι εν προκειμένω, ο προσφεύγων δεν παραπονείται μόνο για την προσωπική του

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

κατάσταση, αλλά ισχυρίζεται, ότι οι συνθήκες που επικρατούσαν εντός της φυλακής τον επηρέαζαν προσωπικά (Σαμαράς και λοιποί κατά της Ελλάδος, υπ' αριθμόν 11463/09, § 48, 28 Φεβρουαρίου 2012). Υπό αυτές τις συνθήκες, οι προβλεπόμενες από το άρθρο 572 του ΚΠΔ προσφυγές (αναφορά στον εισαγγελέα, που είναι αρμόδιος για την εκτέλεση των ποινών και για την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας) καθώς και από τα άρθρα 6 και 86 του Νόμου 2776/1999 (αναφορά στον εισαγγελέα επόπτη της φυλακής και στο πειθαρχικό συμβούλιο της φυλακής, καθώς και προσφυγή στο Δικαστήριο Εκτέλεσης των Ποινών) δεν θα είχαν καμία χρησιμότητα.

52. Επομένως, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένσταση της Κυβέρνησης επ' αυτού.

Επιπλέον, εφόσον το Δικαστήριο διαπιστώνει, ότι αυτό το τμήμα της αιτίασης δεν είναι προδήλως αβάσιμο, υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου, το κηρύσσει παραδεκτό.

B. Επί της ουσίας

53. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, ότι παρά τις δυσκολίες της συγκατοίκησης του με άλλα άτομα, ο προσφεύγων δεν υπέστη κάποια δυσμενή μεταχείριση και ότι τα λειτουργικά προβλήματα του σωφρονιστικού καταστήματος, τα οποία θα διαπιστώσει το Δικαστήριο εάν χρειαστεί, δεν ξεπερνούν το όριο της απαραίτητης σοβαρότητας για να θεωρηθεί, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Ειδικότερα, δηλώνει, ότι ο προσφεύγων υποβλήθηκε σε όλες τις δέουσες

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ιατρικές εξετάσεις, ότι δεν επισκέφθηκε ποτέ τον ψυχίατρο του σωφρονιστικού καταστήματος και ότι ο τελευταίος δεν του συνταγογράφησε ποτέ φάρμακα. Προσθέτει ότι όλα τα αιτήματα του προσφεύγοντος έλαβαν σύντομα απάντηση, εκτός από το αίτημά του να έχει κιθάρα μέσα στη φυλακή, το οποίο προφανώς απορρίφθηκε για λόγους ασφαλείας. Επιπλέον, διευκρινίζει, ότι το προσωπικό της φυλακής, όχι μόνο δεν φέρθηκε απάνθρωπα στον προσφεύγοντα, αλλά του πρόσφερε και την υποστήριξή του και την βοήθειά του στις προσπάθειές του για να επιτύχει στις εξετάσεις του στην Σχολή Ηλεκτρολόγων. Υποστηρίζει, ότι αυτό προκύπτει επίσης από τις γραπτές ευχαριστήριες επιστολές που εστάλησαν από τον προσφεύγοντα προς την διοίκηση του σωφρονιστικού καταστήματος, των οποίων το περιεχόμενο ήταν, κατά την Κυβέρνηση, πολύ ένθερμο (παράγραφος 10 παραπάνω).

54. Ο προσφεύγων παραπέμπει στην δική του εκδοχή των συνθηκών του εγκλεισμού που βίωσε προσωπικά.

55. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 3 της Σύμβασης αναφέρεται σε μία από τις πλέον θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών. Η εν λόγω διάταξη απαγορεύει με απόλυτους όρους τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία, ανεξάρτητα από τις συνθήκες ή από τις δολοπλοκίες του θύματος (βλέπε παραδείγματος χάριν την *Labita κατά της Ιταλίας* [GC], υπ' αριθμό 26772/95, § 119, CEDH 2000-IV).

56. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διαπιστώνει, ότι οι εκδοχές των αντιδίκων δίστανται επί της πλειονότητας των σημείων που αναφέρονται στις συνθήκες του εγκλεισμού του

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

προσφεύγοντος. Εντούτοις, το Δικαστήριο τονίζει, ότι εφόσον υπάρχει αμφισβήτηση των συνθηκών του εγκλεισμού, δεν τίθεται θέμα, κατά το Δικαστήριο, να αποδειχθεί το αληθές του κάθε επίδικου στοιχείου: μπορεί να κάνει την εκτίμησή του σχετικά με την παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, βάσει κάθε σοβαρού ισχυρισμού που δεν ανασκευάστηκε από την Κυβέρνηση (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Grigorievskikh κατά της Ρωσίας*, υπ' αριθμό 22/03, § 55, 9 Απριλίου 2009). Όσον αφορά αυτό, το ότι δηλαδή, χωρίς να έχει δώσει ικανοποιητική αιτιολόγηση, μία Κυβέρνηση απέχει από την παροχή πληροφοριών που διαθέτει, επιτρέπει να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με το βάσιμο των εν λόγω ισχυρισμών (*Ahmet Özkan και λοιποί κατά της Τουρκίας*, υπ' αριθμό 21689/93, § 426, 6 Απριλίου 2004).

57. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο επισημαίνει κάποια σημεία στα οποία συμφωνούν οι δύο αντίδικοι, σχετικά με τον αριθμό των κρατουμένων στον ή στους κοιτώνες, όπου στεγάστηκε ο προσφεύγων. Όταν αυτός εξηγεί, ότι ήταν έγκλειστος στους κοιτώνες ΒΓ3, ΒΓ4 και ΑΒ6, όλοι επιφάνειας 25 m², μαζί με άλλα εννέα άτομα, ή κατ' επανάληψη μαζί με άλλα ένδεκα άτομα, η Κυβέρνηση, η οποία υποστηρίζει, ότι ο προσφεύγων είχε τοποθετηθεί στον κοιτώνα ΑΒ6 επιφάνειας 25 m², παραδέχεται ότι ο τελευταίος μοιραζόταν αυτόν τον κοιτώνα μαζί με άλλα εννέα το πολύ άτομα.

58. Για το Δικαστήριο, είναι πλέον προφανές ότι ο προσφεύγων, ο οποίος ήταν κατάδικος που εξέτιε ποινή ισόβιας κάθειρξης και δεν βρισκόταν υπό κράτηση σε αυτόν τον

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

κοιτώνα μόνο για μερικές ημέρες, δεν διέθετε πάνω από 2,50 m² προσωπικού χώρου.

59. Εξάλλου, το Δικαστήριο εκτιμά, ότι πρέπει επίσης να υπογραμμίσει μερικές από τις διαπιστώσεις που περιλαμβάνονται στην αναφορά που συνέταξε η ΕΠΒ, μετά από την επίσκεψη που πραγματοποίησε στο σωφρονιστικό κατάστημα της Πάτρας το 2009, έτος κατά το οποίο, ο προσφεύγων ήταν έγκλειστος εκεί. Η ΕΠΒ επισήμαινε ότι, κατά την ημερομηνία της επίσκεψής της, το σωφρονιστικό κατάστημα στέγαζε 709 κρατούμενους, ενώ η δυναμικότητά του ήταν για 380• ότι οι πτέρυγες Α, Β και Γ αποτελούνταν από κοιτώνες, καθένας εκ των οποίων είχε επιφάνεια 22,50 m², εντός των οποίων στεγάζονταν έως και δέκα έγκλειστοι και εκτός από τις πέντε σειρές διώροφων κρεβατιών υπήρχε και ένα τραπέζι, μερικές καρέκλες, ατομικές θυρίδες, μία τηλεόραση και ένα ψυγείο.

60. Εν όψει των προηγούμενων, το Δικαστήριο κρίνει ότι επιβεβαιώνονται οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος περί υπερπληθυσμού. Αυτοί οι ισχυρισμοί περιγράφουν συνθήκες κράτησης, που τοποθετούνται πρόδηλα κάτω από το επίπεδο των οριζομένων, από τα σχετικά με το θέμα διεθνή κείμενα, προτύπων, και κυρίως κάτω από το επίπεδο των απαιτήσεων του άρθρου 3 της Σύμβασης (βλέπε, μεταξύ πολυάριθμων άλλων προηγούμενων, τις: *Svetlana Kazmina κατά της Ρωσσίας*, υπ' αριθμό 8609/04, 2 Δεκεμβρίου 2010, *Ταγκατίδης και λοιποί κατά της Ελλάδος*, υπ' αριθμό 2889/09, 11 Οκτωβρίου 2011 και *Κανάκης κατά της Ελλάδος*, (υπ' αριθμό 2), υπ' αριθμό 40146/11, 12 Δεκεμβρίου 2013).

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

61. Αφού το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του αυτές τις παρατηρήσεις, εκτιμά ότι ο προσφεύγων, κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο σωφρονιστικό κατάστημα της Πάτρας, από τις 8 Απριλίου 2008 έως τις 14 Απριλίου 2012, είχε υποβληθεί σε, ασυμβίβαστες με το άρθρο 3 της Σύμβασης, συνθήκες και ότι υπέστη δοκιμασία, η ένταση της οποίας υπερέβη το αναπόφευκτο επίπεδο πόνου το οποίο συνεπάγεται ο εγκλεισμός και συνεπώς απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Κατά συνέπεια, υπήρξε παραβίαση του εν λόγω άρθρου, κατά τη διάρκεια της κρινόμενης περιόδου.

Π. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

62. Ο προσφεύγων παραπονείται για το ότι δεν μπορούσε να επικοινωνήσει ελεύθερα και επαρκώς, κατά τις επισκέψεις στον χώρο του λεγόμενου «ανοικτού» επισκεπτηρίου, με τους συγγενείς του και κυρίως με την σύζυγό του. Καταγγέλλει επίσης την αδυναμία ύπαρξης σχέσης οικειότητας με την τελευταία σε ειδικό χώρο του σωφρονιστικού καταστήματος. Επικαλείται το άρθρο 8 της Σύμβασης, το οποίο ορίζει:

« 1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. □

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

63. Η Κυβέρνηση προβάλλει την μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων όσον αφορά αυτές τις αιτιάσεις.

64. Το Δικαστήριο επισημαίνει, ότι οι διατάξεις του άρθρου 35 § 1 της Σύμβασης ορίζουν την εξάντληση, μόνο των ενδίκων μέσων, που είναι ταυτοχρόνως σχετικά με τις επικαλούμενες παραβιάσεις, διαθέσιμα και κατάλληλα. Αυτά πρέπει να υπάρχουν εξασφαλίζοντας επαρκώς σε όποιον θέλει να τα επικαλεστεί, όχι μόνο θεωρητικά αλλά και πρακτικά, την επιθυμητή αποτελεσματικότητα και προσβασιμότητα και είναι ευθύνη της Κυβέρνησης, που ενίσταται για την μη εξάντληση, να αποδείξει στο Δικαστήριο, ότι η προσφυγή ήταν αποτελεσματική και διαθέσιμη, τόσο θεωρητικά όσο και πρακτικά, την εποχή των γεγονότων αυτών, δηλαδή ότι υπήρχε προσβασιμότητα, ότι τα αιτήματα του προσφεύγοντος επιδέχονταν επανόρθωση και ότι αυτή παρείχε λογικές προοπτικές επιτυχίας (*Vernillo κατά της Γαλλίας*, απόφαση της 20^{ης} Φεβρουαρίου 1991, Σειρά Α αριθμός 198, § 27• *Akdivar και λοιποί κατά της Τουρκίας*, απόφαση της 16^{ης} Σεπτεμβρίου 1996, Συλλογή Αποφάσεων τύποις και ουσία IV, § 66• *Dalia κατά της Γαλλίας*, Απόφαση της 19^{ης} Φεβρουαρίου 1998, Συλλογή 1998-I, § 38). Επιπλέον, βάσει των «γενικώς αποδεκτών αρχών του διεθνούς δικαίου», κάποιες ιδιαίτερες συνθήκες μπορούν να απαλλάξουν τον προσφεύγοντα από την υποχρέωση να εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα, που του προσφέρονται (*Van Oosterwijck κατά του Βελγίου*, Απόφαση της 6^{ης} Νοεμβρίου 1980, σειρά Α υπ' αριθμό 40, §§ 36-40•

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Akdivar και λοιποί, που προαναφέρθηκε § 69). Συνεπώς, όποιος αποδεικνύει, ότι δυνάμει της νομολογίας, αυτή η προσφυγή είναι καταδικασμένη σε αποτυχία, απαλλάσσεται από την άσκηση εθνικών ενδίκων μέσων. Εντούτοις, επαφίεται στον προσφεύγοντα να αποδείξει, ότι έγινε χρήση της προσφυγής που αναφέρει η Κυβέρνηση ή, για οποιονδήποτε λόγο, ότι δεν ήταν ούτε κατάλληλη, ούτε αποτελεσματική, λαμβανομένων υπόψη των δεδομένων της υπόθεσης ή επιπροσθέτως ότι κάποιες ιδιαίτερες συνθήκες τον απάλλασσαν από αυτή την υποχρέωση (*Akdivar και λοιποί*, που προαναφέρθηκε § 69).

65. Το Δικαστήριο επισημαίνει, ότι το θέμα των επισκέψεων προς τους εγκλείστους, κυρίως από τα μέλη των οικογενειών τους, ρυθμίζεται από το εθνικό δίκαιο της Ελλάδος, από τον Σωφρονιστικό Κώδικα και από την Υπουργική Απόφαση 58819/2003. Το άρθρο 52 του πρώτου και το άρθρο 21 της δεύτερης προβλέπουν, ότι οι εγκλειστοί έχουν δικαίωμα να δέχονται, τουλάχιστον μία φορά εβδομαδιαίως, σε επίσκεψη τους συζύγους τους και τους συγγενείς τους, μέχρι τετάρτου βαθμού, οι επισκέψεις να διεξάγονται σε ιδιαίτερο χώρο του καταστήματος κράτησης, υπό οπτικό μόνον έλεγχο και οι επισκέψεις των συζύγων και των παιδιών να διεξάγονται σε ξεχωριστό τμήμα του καταστήματος. Επιπλέον, η παράγραφος 7 του άρθρου 21 που προαναφέρθηκε, διευκρινίζει, ότι κατόπιν αιτήματος του εγκλείστου και αφού ληφθεί ή έγκριση του Συμβουλίου Φυλακής, η επίσκεψη μπορεί να πραγματοποιηθεί σε έναν χώρο χωρίς πλέγμα ή άλλο διαχωριστικό μέσο.

66. Το Δικαστήριο τονίζει, εν προκειμένω, ότι ο προσφεύγων υπέβαλλε πολλά αιτήματα για να επωφεληθεί του λεγόμενου

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«ανοικτού» επισκεπτηρίου (στο οποίο ο έγκλειστος βρίσκεται σε άμεση επαφή με τον επισκέπτη), κυρίως για τις επισκέψεις της συζύγου του, της αδελφής του, των γονέων του, καθώς και δύο μαρτύρων για την υπόθεσή του: έτσι υπέβαλλε 31 αιτήματα το 2008, 8 το 2009, 19 το 2010 και 6 το 2011. Όλα αυτά τα αιτήματα παρελήφθησαν από το Συμβούλιο Φυλακής. Εντούτοις, δεν προκύπτει από την δικογραφία, αν ο προσφεύγων αναφέρθηκε ρητά ενώπιον του Συμβουλίου Φυλακής ή αν προσέφυγε ενώπιον του αρμόδιου Εισαγγελέα (άρθρο 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας) για την παρουσία ενός σωφρονιστικού υπαλλήλου κατά τις συναντήσεις στο λεγόμενο «ανοικτό» επισκεπτήριο με την σύζυγό του και για την απουσία διαμορφωμένου χώρου εντός του σωφρονιστικού καταστήματος, ο οποίος θα επέτρεπε να αναπτυχθεί οικειότητα μεταξύ τους. Επίσης, από την δικογραφία, δεν προκύπτει ότι η διοίκηση της φυλακής αρνήθηκε να του επιτρέψει, μετά από ειδικό αίτημα επί του θέματος, να επωφεληθεί από αυτού του τύπου επισκέψεις, που επικαλείται τώρα ενώπιον του Δικαστηρίου.

67. Κατά τη γνώμη του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι προβλέπεται, από τα άρθρα 52 του Σωφρονιστικού Κώδικα και 21 της Υπουργικής Απόφασης 58819/2003, οι επισκέψεις των συζύγων και των παιδιών να διεξάγονται σε ένα ξεχωριστό χώρο του σωφρονιστικού καταστήματος, δεν αποκλείει την δυνατότητα για έναν κρατούμενο να ζητήσει επίσης να του χορηγηθεί η δυνατότητα να συναντηθεί με τα προαναφερόμενα μέλη της οικογένειάς του, απουσία σωφρονιστικού υπαλλήλου. Το αίτημα για χορήγηση αυτής της δυνατότητας αποτελεί

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

συνεπώς μία προσφυγή, την οποία θα έπρεπε να έχει επιχειρήσει να υποβάλλει κατά την έννοια της σχετικής, με το άρθρο 35 § 1, νομολογίας του Δικαστηρίου.

68. Βάσει των προηγουμένων, το Δικαστήριο εκτιμά, ότι ο προσφεύγων δεν εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα, όσον αφορά αυτό το τμήμα της αιτίασης και ότι πρέπει να απορριφθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

Π. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

37. Σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 41 της Σύμβασης,
« Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Βλάβη

70. Ο προσφεύγων ζητεί 65.000 ευρώ, για ηθική βλάβη, την οποία λέει ότι υπέστη, εκ των οποίων 30.000 ευρώ, για την επικαλούμενη παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης και 35.000 ευρώ, για την παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης.

71. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, ότι τα ζητούμενα ποσά είναι υπερβολικά και ότι η πιθανή διαπίστωση παραβίασης θα αποτελούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

72. Το Δικαστήριο τονίζει, ότι κατέληξε στην παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, εξαιτίας των συνθηκών εγκλεισμού του προσφεύγοντος για τέσσερα χρόνια στο σωφρονιστικό κατάστημα της Πάτρας. Θεωρεί, ότι χρειάζεται να του δοθεί το

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ποσό των 18.200 ευρώ για ηθική βλάβη

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

73. Ο προσφεύγων ζητεί ομοίως 3.500 ευρώ, για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη, στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, ποσό για το οποίο προσκομίζει τιμολόγια.

74. Η Κυβέρνηση θεωρεί αυτό το ποσό υπερβολικό.

75. Βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου, στον προσφεύγοντα μπορεί να επιστραφούν τα έξοδα και οι δικαστικές δαπάνες που έκανε, υπό την προϋπόθεση να αποδεικνύεται η πραγματικότητα, η αναγκαιότητα και ο εύλογος χαρακτήρας του ύψους τους. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο, αφού έλαβε υπόψη του τα έγγραφα, που διαθέτει και την νομολογία, εκτιμά ως εύλογο προς αυτό το σκοπό το ποσό των 2.000 ευρώ.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

76. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το ποσοστό των τόκων υπερημερίας στο ποσοστό του επιτοκίου της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή, ως προς την, ελκόμενη από τις συνθήκες του εγκλεισμού του προσφεύγοντος στο σωφρονιστικό κατάστημα της Πάτρας (άρθρο 3 της Σύμβασης), αιτίαση και απαράδεκτη κατά τα λοιπά,

2. *Αποφαίνεται*, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, εξαιτίας των συνθηκών του εγκλεισμού του προσφεύγοντος στο σωφρονιστικό κατάστημα της Πάτρας,

ΥΠΟΘΕΣΗ Π. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

3. Αποφαίνεται

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών, από την ημέρα που η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, τα εξής ποσά:

i. 18.200 (δεκαοκτώ χιλιάδες διακόσια) ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος, για ηθική βλάβη,

ii. 2.000 (δύο χιλιάδες) ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τον προσφεύγοντα, για τα έξοδα και τις δικαστικές δαπάνες του,

β) ότι από την εκπνοή της εν λόγω προθεσμίας και ως την καταβολή τους, αυτά τα ποσά θα προσαυξάνονται με απλό τόκο, βάσει του ποσοστού του επιτοκίου της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. Απορρίπτει το αίτημα της δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στην γαλλική γλώσσα και εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως την 13^η Νοεμβρίου 2014, κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

Søren Nielsen

Isabelle Berro-Lefèvre

Γραμματέας

Πρόεδρος

*Πιστή μετάφραση στην ελληνική από το συνημμένο έγγραφο στη
γαλλική γλώσσα. Αθήνα, 9/12/2014.*

Η μεταφράστρια Δέσποινα Κοκολάκη.

